

Streszczenie

Ocena konkursów FNP przez wnioskodawców

Opracowały: Marta Łazarowicz-Kowalik i Aleksandra Czerniawska

Warszawa, grudzień 2017

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejski Fundusz
Rozwoju Regionalnego

Badanie

Celem badania było przyjrzenie się konkursom Fundacji z perspektywy ich uczestników. Jakość prowadzonych konkursów ma kluczowe znaczenie dla Fundacji, która w dużej mierze właśnie na standardach oceny wniosków opiera swoje miejsce w systemie wspierania nauki w Polsce. W przypadku Fundacji, podobnie jak i wielu innych instytucji grantodawczych ponad 80% wnioskodawców nie otrzymuje finansowania, co wynika przede wszystkim z dużej konkurencji o środki. Biorąc pod uwagę czas i wysiłek wkładany w przygotowanie i złożenie wniosku, oraz rozczarowanie, którym często kończą się te starania, warto zastanowić się, czy Fundacja dokłada odpowiednich starań, by ułatwić naukowcom proces aplikowania, zapewnić transparentną procedurę konkursową w tym jasne kryteria, bezstronną, kompetentną ocenę oraz adekwatną informację zwrotną. Choć podstawowym celem konkursów jest wybór wniosków do finansowania, dzięki właściwemu procesowi oceny są one jednak również narzędziem kształcenia i motywowania naukowców. Wreszcie istotne jest czy Fundacja, jako instytucja wdrażająca *Europejską Kartę Naukowca* i *Kodeks postępowania przy rekrutacji pracowników naukowych*, traktuje naukowców w sposób odpowiedzialny i z poszanowaniem ich pracy.

Podstawowe pytanie dotyczyło tego, jak uczestnicy konkursów oceniają doświadczenie ubiegania się o środki w FNP. Badanie przeprowadzono w sierpniu 2017 r., metodą ankiety internetowej (CAWI), wysyłając kwestionariusz do wszystkich wnioskodawców pierwszych trzech edycji programów FIRST TEAM, TEAM, TEAM TECH, HOMING i POWROTY bez względu na wynik konkursu. Kwestionariusz ankiety umożliwił analizę odpowiedzi w kontekście poszczególnych programów, płci oraz etapu kariery respondentów. Ankieta została przeprowadzona zarówno w języku polskim, jak i angielskim, aby uwzględnić także opinie respondentów zagranicznych i – w miarę możliwości – porównać je z opiniami polskich respondentów.

Najważniejsze wnioski

Ogólna ocena oferty programowej FNP wypadła bardzo korzystnie. Respondenci wysoko ocenili przede wszystkim prestiż Fundacji, wysokość oferowanych środków oraz cele i założenia programów. Nieco gorzej wypadła ocena otwartości na nowatorskie projekty np. obarczone dużym ryzykiem.

Zdaniem respondentów, programy FNP łączą wspieranie badań podstawowych i aplikacyjnych. Część osób postrzega to jako dużą zaletę i cenne uzupełnienie systemu wspierania nauki w Polsce. Dla innych oczekiwania Fundacji w tym zakresie są niejasne.

Programy FNP są doceniane jako „unikatowa oferta funduszy pozwalających na budowanie zespołów badawczych”. Fundacja jest ceniona zwłaszcza za umożliwianie zbudowania własnego zespołu na wczesnym etapie kariery. Z drugiej strony programy krytykowane są zbyt krótkie okresy realizacji projektów. Respondenci zauważają, że tak krótkie ramy czasowe są trudne do pogodzenia z cyklem kształcenia doktorantów i rzetelnym procesem rekrutacji. Nie uwzględniają również potrzeby skompletowania niezbędnego sprzętu (w drodze zamówień publicznych), co często okazuje się niezbędne, zwłaszcza w przypadku naukowców przybywających z innego ośrodka lub innego kraju.

Nie zaobserwowano istotnych różnic w ocenach oferty Fundacji w zależności od etapu kariery i płci respondentów. Również oceny respondentów polskich i zagranicznych nie wykazują znaczących rozbieżności. Z jednym wyjątkiem: respondenci zagraniczni dostrzegają w FNP większe szanse na uzyskanie środków niż respondenci polscy.

Opinie osób ubiegających się o finansowanie w FNP są mocno uzależnione od wyników konkursu: respondenci, którzy uzyskali finansowanie są zdecydowanie bardziej zadowoleni ze wszystkich aspektów oferty i konkursów Fundacji niż ci, którzy finansowania nie uzyskali. Dotyczy to oceny prestiżu, a przede wszystkim otwartości na nowatorskie projekty oraz jakości oceny wniosków.

Jakość i dostępność informacji o konkursach FNP zostały ocenione zdecydowanie pozytywnie i to zarówno przez respondentów polskich, jak i zagranicznych. Doceniają oni oferowane przez Fundację wsparcie w przygotowaniu wniosku i spotkania informacyjne, organizowane również za granicą.

Zdecydowana większość respondentów (75%) stwierdziła, że nie napotkała problemów na etapie przygotowania wniosku. Został on uznany za raczej prosty lub przeciętny, a proces aplikowania w FNP – za podobnie czasochłonny co w innych instytucjach grantodawczych.

Wśród sugestii dotyczących uproszczenia przez FNP wniosku i procesu aplikowania znalazło się importowanie danych z poprzednich wniosków oraz podział procesu aplikowania na dwie fazy: w pierwszej wymagany byłby tylko skrócony opis, a jedynie wnioski zakwalifikowane do kolejnego etapu oceny wymagałyby pełnego opisu.

Ponad 90% respondentów, którzy napotkali problemy w wypełnianiu wniosku deklaruje, że uzyskali potrzebne wsparcie w Fundacji. W badaniu zwraca uwagę bardzo wysoka ocena wsparcia ze strony koordynatorów programów. Dotyczy to zarówno składania wniosku, jak i wszystkich kolejnych etapów konkursu. Respondenci szczególnie doceniają życzliwość, szybkie odpowiedzi na zapytania mailowe, cierpliwe wyjaśnienia udzielane przez telefon. Również w przypadku osób, których wnioski nie przeszły do kolejnego etapu konkursu, oceny wypadają dość pozytywnie.

Respondenci w większości wysoko ocenili również klarowność kryteriów oceny. Widać wprawdzie różnice między ocenami osób, których wnioski przeszły do kolejnych etapów konkursu i pozostałych, ale również w przypadku porażki, oceny te są relatywnie wysokie. Najlepiej ocena kryteriów wypadła na etapie recenzji pisemnych. W przypadku ocen formułowanych przez panele, pojawiają się wątpliwości, co do poprawnego stosowania kryteriów, przy czym opinie na ten temat formułowane są przez respondentów na podstawie informacji zwrotnej.

Najgorzej w porównaniu z innymi aspektów procedury konkursowej wypadła ocena informacji zwrotnej uzyskiwanej przez uczestników, zwłaszcza po negatywnym rozstrzygnięciu konkursu. Dotyczy to przede wszystkim informacji na temat oceny panelowej. Najczęściej formułowane zarzuty dotyczą nadmiernej ogólnikowości i braku konkretnych zarzutów. Respondenci chcieliby wiedzieć, które zajmowali miejsce na liście rankingowej i ile punktów zabrakło im do sukcesu. Chcieliby też poznać mocne i słabe strony wniosku oraz uzyskać wskazówki, jak poprawić wniosek. Wyżej pod tym względem oceniono bezpośrednie rozmowy z koordynatorami, od których respondenci uzyskiwali bardziej szczegółowe informacje.

Zapytani o to, czy uzyskane recenzje sprzyjają udoskonaleniu projektu, respondenci w większości odpowiedzieli twierdząco. Tak jak w poprzednich analizach, wpływ na ocenę przydatności recenzji miał ostateczny wynik tych recenzji. Zależność nie jest jednak oczywista: respondenci, których wnioski odpadły na tym etapie recenzji częściej niż ci, których wnioski przeszły do kolejnego etapu uznawali, że nie ma potrzeby poprawiania projektów oraz, że recenzje nie były przydatne, bo nie miały istotnej wartości merytorycznej.

Frustrację respondentów budzi brak możliwości polemiki z ocenami panelu i recenzjami (z wyjątkiem ostatniego etapu konkursu - *Interdyscyplinarnego Panelu Ekspertów*). Ograniczona do kwestii proceduralnych procedura odwoławcza FNP postrzegana jest jako iluzoryczna i nie umożliwiająca faktycznego kwestionowania uzyskanych ocen.

Respondenci w zdecydowanej większości czuli się w procesie oceny traktowani bezstronnie i z szacunkiem. Doceniali również możliwość zaprezentowania swojego projektu oraz polemiki z recenzjami i panelistami podczas *Interdyscyplinarnego Panelu Ekspertów*. Gorzej wypadła ocena poziomu merytorycznego oceny, przy czym oceny krytyczne pochodzą przede wszystkim od osób, które nie przeszły do kolejnego etapu konkursu/nie uzyskały finansowania. Komentarze zwracają uwagę na bardzo zróżnicowany poziom uzyskanych recenzji. Zastrzeżenia skupiały się także na kwestii składu *Interdyscyplinarnego Panelu Ekspertów* i jego kompetencji do oceny wniosków w danym obszarze badawczym.

Najczęściej wskazywane przez respondentów przyczyny niepowodzenia w konkursie to „ograniczona ilość środków w konkursie/duża liczba dobrych wniosków” (23%) oraz „błędy lub nieprawidłowości w ocenie wniosku przez recenzentów/panelistów” (21%). 60% respondentów, którzy nie uzyskali finansowania, zamierza ponownie ubiegać się o środki w FNP.